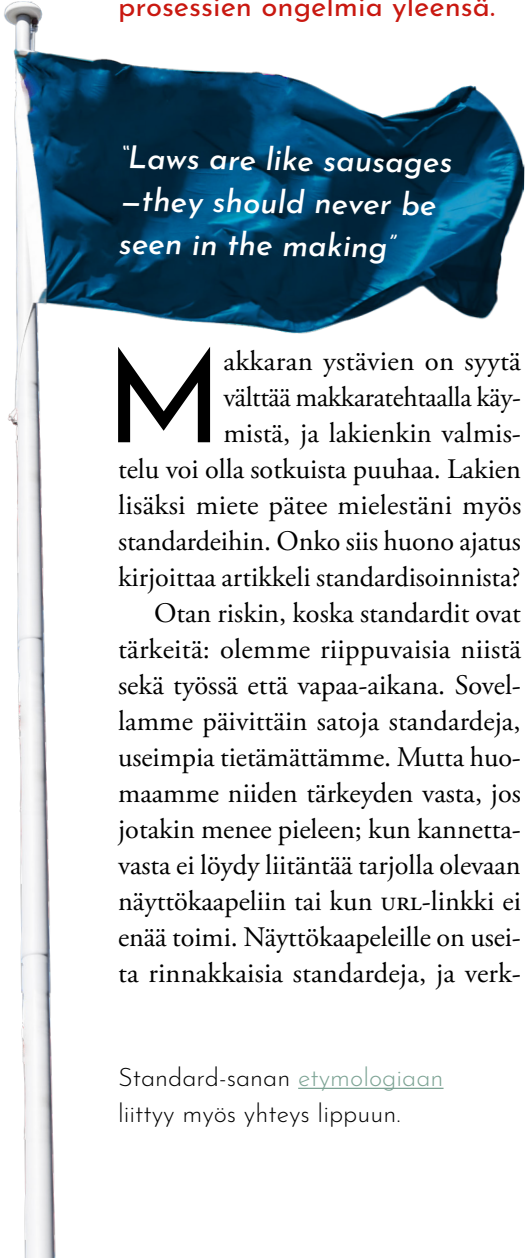

Juha Hakala

STANDARDEISTA JA NIIDEN LAATIMISESTA

OSA 1: STANDARDISOINTITYÖ

Tämän artikkelin ensimmäinen osa kertoo International Organization for Standardization (ISO) ja Suomen standardisoimisliitto SFS ry -standardisointijärjestöistä ja niiden toiminnasta. Artikkelin seuraavassa Signumin numerossa julkaistava toinen osa kuvaa käytännön kokemukseen perustuen standardisointiprosessien ongelmia yleensä.

*"Laws are like sausages
– they should never be
seen in the making"*

Makkaran ystävien on syytä välttää makkaratehtaalla käymistä, ja lakienkin valmistelu voi olla sotkuista puuhaa. Lakien lisäksi mielte pätee mielestäni myös standardeihin. Onko siis huono ajatus kirjoittaa artikkeli standardisoinnista?

Otan riskin, koska standardit ovat tärkeitä: olemme riippuvaisia niistä sekä työssä että vapaa-aikana. Sovellamme päivittäin satoja standardeja, useimpia tietämättämme. Mutta huomaamme niiden tärkeyden vasta, jos jotakin menee pieleen; kun kannettava ei löydy liitännästä tarjolla olevaan näyttökaapeliin tai kun URL-linkki ei enää toimi. Näyttökaapeille on useita rinnakkaisia standardeja, ja verk-

ko-osoitteen sijaan linkityksessä voi tai pitäisi käyttää pysyviä tunnisteita.

Kirjastojen tarvitsemien standardien määrä kasvaa jatkuvasti. Kokoelmien digitalisoituminen ja käyttämiemme sovellusten määrän kasvu ovat tärkeimmät syyt tähän muutokseen. Meillä ei ole enää integroitua kirjastojärjestelmää; nykyisten kirjastojärjestelmien rinnalle tarvitaan esimerkiksi asiakasliittymä- ja pitkäaikaissäilytyssovelluksia. Tämä on mahdollista vain jos sovellukset ovat teknisesti ja semanttisesti yhteensopivia. Niiden on siis tuettava muun muassa samoja rajapintastandardeja ja metadatamäärittäjiä. Niitä ja muita kirjastojen käyttämiä standardeja kehittävät monet eri tahot, joista tärkeimmät ovat ISO ja SFS.

International Organization for Standardization

International Organization for Standardization (ISO) perustettiin 1947. Sillä on 168 jäsentä, jotka ovat kan-

Standard-sanan [etymologiaan](#) liittyy myös yhteys lippuun.

sallisia standardisointijärjestöjä, kuten Suomen Standardisoimisliitto (SFS). ISO:n toimiala kattaa periaatteessa kaiken saippuan valmistuksesta avaruusaluksiin. Poikkeuksia ovat teleala, josta vastaa International Telecommunication Union (ITU) ja Internet, jonka tärkein vastuutaho on Internet Engineering Task Force (IETF). Elektroniiikka ja sähkötekniikka, jotka ovat 1906 perustetun International Electrotechnical Commissionin (IEC) alaa.

Koska informaatioteknologia on sekä ISO:n ja IEC:n intressissä, sitä koskevia standardeja kehitetään niiden yhteinen, 1987 perustettu ISO/IEC Joint Technical Committee 1 (JTC1), jolla on kymmeniä alakomiteoita. JTC1 vastaa yli 3000 standardista. Uusia tai uudistettavia standardeja oli toukokuussa 2023 noin 500.

ISO jakautuu teknisiin komiteoihin (TC), alakomiteoihin (SC) ja niiden alaisiin työryhmiin (WG). Teknisiä komiteoita on noin 250 (Technical), ja niillä on yleensä useita alakomiteoita. Teknisten komiteoiden vastuualueiden rajat ovat periaatteessa selkeitä, mutta jokin aihe voi olla useamman komitean tontilla. Silloin ne voivat tehdä yhteistyötä standardien kehittämisessä perustamalla yhteisen teknisen komitean.

Jokaisesta komiteasta ja alakomiteasta vastaa jonkin maan kansallinen standardisointijärjestö. Komiteatasolla mandaatit ovat hyvin pysyviä, ja sekä komitean puheenjohtaja että sihteeri edustavat yleensä isäntämaata.

KAM-sektorin kannalta tärkein

ISO:n komitea on 1947 perustettu [ISO/TC 46 Information and documentation](#), joka vastaa 125 standardista. Suomi on ollut tämän komitean jäsen yli 20 vuotta. Komitean toiminnasta on alusta asti vastannut Ranskan kansallinen standardisointijärjestö AFNOR, ja myös komitean puheenjohtaja on koko ajan ollut ranskalainen.

Kukin ISO:n jäsenvaltio voi ilmoittaa haluamiensa teknisten komiteoiden ja alakomiteoiden jäseneksi. Jäsenyyttä on kahden tasoista: P-jäsenillä (Participant) on oikeus ja velvollisuus osallistua työskentelyyn, O-jäsen (Observer) saa seurata komitean toimintaa ilman äänestysoikeutta.

Suomi on 42 muun maan ohella ISO/TC 46:n P-jäsen, ja olemme aktiivisesti mukana myös useissa sen alakomiteoissa. Kaikkiaan Suomella oli toukokuussa 2023 joko P- tai O-jäsenyys 605 ISO:n teknisessä komiteassa tai alakomiteassa (SFS).

ISO-yhteistyöstä vastaa SFS:ssä aina jokin standardisointiryhmä tai toimialayhteisö. Esimerkiksi ISO/TC 46:n vastuutaho on Kansalliskirjaston koordinoima Tietohuolto-standardisointiryhmä (SR 115). Jos sen toiminta lakkaisi, Suomi joutuisi luopumaan ISO/TC 46:n ja sen alakomiteoiden P-jäsenyydestä, emmekä voisi enää osallistua KAM-sektorin kannalta keskeisten standardien kuten tunnistejärjestelmien kehittämiseen.

Jokaisesta komiteasta ja alakomiteasta vastaa jonkin maan kansallinen standardisointijärjestö.

ISO:n standardisointiprosessi

ISO-standardisointia ohjaa kaksiosainen direktiivi (Directives), jonka osa 1 ohjaa työn organisointia ja osa 2 standardien rakennetta ja terminologiaa. Tätä kirjoitettaessa viimeisimmät painokset ovat vuosilta 2023 ja 2021. Vuosien mittaan direktiiviin on tullut merkittäviäkin muutoksia.

Direktiivissä määriteltyjen vaatimusten noudattamista valvoo ISO Central Secretariat ([ISO/CS](#)). Se ei puutu substanssiin, mutta korjaa tarvittaessa DIS-äänestyksen läpäisseen standardiluonnoksen direktiivin mukaiseksi. Jäsenorganisaatioiden edustajista koostuva ISO Technical Management Board ([ISO/TMB](#)) vastaa direktiivistä, päättää uusien teknisten komiteoiden perustamisesta ja tarpeettomiksi käyneiden komiteoiden kumoamisesta. ISO/TMB valitsee myös komiteoiden vastuutahot.

ISO-standardisointiprosessi on monimutkainen. Monine äänestyksineen se saattaa kestää kolme vuotta tai enemmänkin. Prosessissa on kuusi vaihetta: Proposal stage, Preparatory stage, Committee stage, Enquiry stage, Approval stage ja Publication stage (Stages). Vastaavat standardijulkaisun kehitysaskleet ovat:

- NP - New Work Item Proposal
- WD - Working Draft (1-n)
- CD - Committee Draft (1-2)
- DIS - Draft International Standard (1-2)
- FDIS - Final Draft International Standard
- IS - International Standard

ISO-standardisointiprosessi on monimutkainen. Monine äänestyksineen se saattaa kestää kolme vuotta tai enemmänkin.

ISO/TMB on viime vuosina yksinkertaistanut standardien kehittämistä muun muassa sallimalla joidenkin vaiheiden ohittamisen. Jos esimerkiksi DIS hyväksytään yksimielisesti, FDIS-äänestystä ei tarvita. Vastaavasti korkeatasoinen NP-ehdotus voidaan hyväksyä suoraan DIS-versioksi. ISO-standardisoinnin kynnys on aiempaa matalampi, mutta muutoksen käytännön vaikutusta on vielä liian aikaista arvioida.

New Work Item Proposal -ehdotuksen hyväksyminen edellyttää paitsi riittävästi kannatusta myös sitä, että vähintään viisi maata asettaa jäsenen standardia valmistelevaan työryhmään. P-jäsenillä on kolme äänestysvaihtoehtoa: Yes, No ja Abstain. Hyväksyminen vaatii joko puoltoäänten enemmistöö tai tietyn vähimmäismäärän Yes-ääniä. Siten suuri määrä Abstain-ääniä voi johtaa aloitteen hylkäämiseen ilman ainuttaakaan No-ääntä.

Yes- ja Abstain-kantaa ei tarvitse perustelua, mutta kielteiseen kantaan pitää liittää havaittujen ongelmien kuvaukset ja ratkaisuehdotukset. Vahva kriittinen palaute kannattaa ajoittaa NP- ja WD-vaiheisiin, koska DIS- ja varsinkin FDIS-teksteihin ei enää mie-

luusti tehdä merkittäviä muutoksia.

Jokaisen ISO-standardin ajantasaisuus tarkistetaan vastuullisen komitean P-jäsenille suunnatulla kyselyllä viiden vuoden välein. Jos standardia ei enää käytetä, se voidaan kumota. Uudistusprosessi alkaa, jos riittävän moni jäsenmaa ilmoittaa standardin olevan sen tarpeessa. Joskus uudistamistarve on kartalla olevilta P-jäseniltä saadun palautteen perusteella ilmeinen, mutta se ei saa riittävästi kannatusta. Tällöin uudistamisesta voidaan äänestää vielä uudestaan teknisen komitean yleiskokouksessa, joita pidetään yleensä vuosittain. Hyvin perusteltu esitys menee tällöin yleensä läpi.

Varsinaisten standardien lisäksi ISO tuottaa muitakin julkaisuja, kuten teknisiä määritelmiä (Technical Specification, TS) teknisiä raportteja (Technical Report, TR) ja oppaita (Guides). Perustiedot kaikista ISO:n julkaisuista saa sen laatimasta oppaasta (Deliverables). Muiden julkaisujen valmisteluprosessit ovat standardeja yksinkertaisempia, eikä niihin pidä viitata standardeina. Vain tekninen määritelmä voidaan myöhemmin päivittää kansainväliseksi standardiksi.

ISO voi hyväksyä standardikseen jonkin muun standardisointijärjestön laatiman standardin. Tällöin noudatetaan Fast Track -menettelyä, jossa äänestyksen kohteena oleva standardi joko hyväksytään muutoksitta tai hylätään.

ISO-julkaisut laaditaan teknisten komiteoiden tai niiden alakomiteoiden

asettamissa työryhmissä, joihin jokainen komitean P-jäsenvaltio voi ilmoittaa yhden tai useampia jäseniä. [ISO/TC 46/SC 4 Technical interoperability](#) vastaa esimerkiksi ohjelmistorajapintoista ja metadatatstandardeista, ja sen työryhmä ISO/TC 46/SC 4/WG 16 osallistuu Dublin Core -metadatatandardin uudistamiseen.

Vahvuuksia ja haasteita

ISO/CS ja ISO/TMB valvovat teknisten komiteoiden toimintaa. Mutta jokainen komitea on itsenäinen toimija ja voi tehdä esimerkiksi toimialastaan omia tulkintoja.

ISO:n vastuualueen laajuuden huomioon ottaen hajautettu rakenne on välttämättömyys. Mutta se voi olla myös ongelma, jos ei ole selvää mihin tekniseen komiteaan jokin standardisointivastuu kuuluu. Komiteat voivat sopia yhteistyöstä; sitä ovat tehneet jo pitkään esimerkiksi TC 46 ja TC 37 Language and terminology kielikoodien eli ISO 639 -standardin kehittämisessä. Mutta kukaan ei voi pakottaa komiteoita yhteistyöhön.

Digitaalisten aineistojen pitkäikäisyydellä ei ole ”omaa” teknistä komiteaa, mutta alan keskeisiä standardeja on julkaissut [ISO/TC 20/SC 13, Space data and information transfer systems](#).

ISO/TC 20:n toimiala on Aircraft and space vehicles. Pitkäikäisyytys kuuluu sen toimenkuvaan, koska Consultative Committee for Space Data Systems -yhteisön ([CCSDS](#)) laa-

timat standardit kuten Open Archival Information System ([OAIS](#), [ISO 14721](#)) hyväksytään ISO-standardeiksi ISO/TC 20/SC 13:ssa Fast track -prosessia käyttäen eli muutoksitta. CCSDS on järjestö, jossa ESA, NASA ja muut avaruusjärjestöt kehittävät standardeja. Näille organisaatioille syntyi tarve digitaalisten aineistojen pitkäaikais säilytykseen jo ennen KAM-sektoria.

Tarve e-aineistojen pitkäaikais säilytykseen on nykyään kirjastoillekin akuutti, ja siihen liittyviä standardeja laatii [TC 46/SC 11, Archives/records management](#). Lähes kaikissa kirjastojen pitkäaikais säilytyshankkeissa sovelletaan OAIS-standardia eli Pitkäaikais säilytyksen viitemallia (SFS 5972) ja haluaisimme osallistua sen kehittämiseen, mutta toistaiseksi ISO/TC 20/SC 13 ei ole osoittanut erityisempää halua vastuun jakamiseen.

Sisäisen kilpailun ohella ISO:n teknisten komiteoiden mandaattia rajoittavat myös ulkopuoliset toimijat. ISO/TC 46/SC 4 Technical interoperability vastaa periaatteessa metastandardeista, mutta Dublin Core lukuun ottamatta sillä ei ole jalansijaa niiden kehittämisessä. Ulkopuolinen taho voi toki olla myös yhteistyökumppani. Esimerkiksi merkkivalikoimastandardia ISO 10646 kehitetään yhteistyössä [Unicode-konsortion](#) kanssa.

ISO-standardisointi on periaatteessa demokraattista. Teknisissä komiteoissa mikään intressitaho tai toimija ei saa yksin tahtoaan läpi, jos muut ovat sitä vastaan. Ongelmia ja risti-

riitoja toki esiintyy, mutta konfliktit eivät eskaloitu ISO/cs:lle. Ongelmat ratkaistaan työryhmissä ja tarvittaessa työryhmän asettaneen komitean äänestyksissä. Mutta jos työryhmä ei pysy aikataulussa, ISO/cs keskeyttää standardin valmistelun ellei viivästykselle ole hyväksyttävää perustetta.

Oman kokemukseni perusteella ISO TC 46:n standardisointihankkeissa ajaututaan vain harvoin vakaviin ristiriitoihin. Kun kustannusala halusi tehdä ISBN-tunnisteesta ei-semanttisen ISSN-tunnisteen tapaan, kirjakauppa-sektorin ja kirjastojen edustajat pystyivät torppaamaan ehdotuksen, koska heitä oli työryhmässä enemmistö. Jos ehdotus olisi hyväksytty ja Committee Draft -teksti muokattu sen mukaiseksi, jatko olisi riippunut ISBN-standardista ja muista KAM-sektorin tunnisteista vastaavan [ISO TC 46/SC 9 Identification and description](#) -komitean P-jäsenten äänistä.

ISO:n standardisointiprosessia pidetään monimutkaisena, ja sitä se voi yhä olla, vaikka direktiivien vaatimuksia on kevennetty. Yksinkertaisimmillaan ISO:n hyväksymän yhteistyöorganisaation (ns. Category A liaison) laatimasta määrittämisestä voi tulla ISO-standardi Fast track -menettelyllä yhden äänestyksen turvin. Mutta kun standardi laaditaan ISO:ssa, prosessi vaatii aina useita äänestyksiä.

ISO-standardisointia vieroksutaan työläyden lisäksi myös ISO-standardien maksullisuuden vuoksi. Jotkin ISO-standardit ovat avoimesti käytet-

tävissä – esimerkkejä tästä ovat maa-, kieli- ja valuuttakoodistandardit eli ISO 3166, ISO 639 ja ISO 4217. Mutta valtaosa ISO-standardeista on maksullisia. Myyntitulot ovat tarpeen, sillä ISO:lla on raskas organisaatio ja paljon työntekijöitä.

Pienet standardisointijärjestöt kuten National Information Standards Organization ([ANSI/NISO](#)) voivat hankkia rahoituksensa esimerkiksi jäsenmaksuilla, mutta isoilla toimijoilla tätä mahdollisuutta ei ole. Hyvät ideat olisivat kuitenkin tarpeen, koska maksullisuus hankaloittaa standardien jakelua ja käyttöä. Esimerkiksi sanastostandardit pitäisi yllä mainittujen koodistostandardien tavoin julkaista konelukuisina verkossa, mutta ISO:lla ei ole siihen soveltuvaa hinnoittelua.

ISO:lla on vastuullaan enemmän standardeja kuin millään muulla standardisointijärjestöllä. Tästä huolimatta se pystyy vahvan organisaationsa ansiosta tarkistamaan standardiensä käyttöasteen ja ajantasaisuuden viiden vuoden välein. Käytöstä poistuneet standardit kumotaan, ja vanhentuneet uudistetaan, mutta vain jos työhön löytyy riittävästi vapaaehtoisia.

Standardien ylläpito on ongelma varsinkin pienille standardisointijärjestöille, jotka voivat itsekin olla väliaikaisia. Kuka vastaa esimerkiksi [Open Archives Initiativin](#) 20 vuotta vanhasta OAI-PMH -standardista, jota käytetään metadatan haravointiin järjestelmästä toiseen? Hankerahalla toimineesta OAI-organisaatiosta on jäljellä

vain nimi ja verkkosivut. Niiden kautta standardi on yhä saatavilla, mutta sen päivittäminen ei enää onnistu ja jakeluunkin olisi hyvä saada vakaampi ratkaisu. Rajapintastandardina OAI-OPM sopisi erinomaisesti ISO TC 46/SC 4:n toimialaan, mutta ISO-standardina OAI-PMH:sta tulisi maksullinen. Standardin kehittäneet henkilöt eivät välttämättä tätä hyväksyisi siinäkään tapauksessa, että OAI-PMH olisi edelleen käytettävissä myös maksutta Open Archives Initiative -standardina.

Suomen standardisointiliitto SFS ry

SFS:n syntysanat lausuttiin lähes 100 vuotta sitten, kun 1924 perustettiin Suomen Standardisointilautakunta. 90 toimintavuoden kunniaksi SFS:stä julkaistiin kattava historiikki (Åberg).

SFS edustaa Suomea ISO:ssa ja CEN:issä, mutta se ei ole alan ainoa kansainvälinen toimija Suomessa: sähköalan IEC-standardisoinnissa Suomea edustaa [SESKO](#) ry ja telealan ITU-standardisoinnissa [Traficom](#). SFS on kuitenkin ensisijainen kotimainen toimija, *primus inter pares*, sillä se on standardisoinnin kansallinen keskusjärjestö. SESKO:n ja Traficomin lisäksi sillä on tukeaan joukko [toimialayhteisöjä](#), jotka edustavat Suomea ISO:ssa, omien erikoisalojensa teknisissä komiteoissa.

Käytöstä poistuneet standardit kumotaan, ja vanhentuneet uudistetaan, mutta vain jos työhön löydetään riittävästi vapaaehtoisia.

Kansallinen standardisointityö tehdään SFS:n ja sen standardisointiryhmien yhteistyönä. Ryhmät seuraavat vastuualojensa kehitystä ja osallistuvat teknisten komiteoidensa standardisointityöhön. Kunkin ryhmän vastuulla on yksi tai useampia ISO:n ja CEN:in teknistä komiteaa. Suomen aktiivisuus vaihtelee alasta riippuen; sekä KAM-sektorin standardien että esimerkiksi pilvipalvelujen kehittämisessä olemme olleet vahvasti mukana.

Tietohuolto-standardisointiryhmän eli SFS/SR 115:n vastuulla on ISO/TC 46:n lisäksi myös kaksi CEN:in teknistä komiteaa, CEN/TC 457 Digital preservation of cinematographic works sekä CEN/TC 468 Preservation of digital information. Tietohuolto-standardisointiryhmä seuraa myös ISO/IEC JTC 1/SC 3 Document description and processing languages -alacomitean toimintaa. Tässä ryhmässä on kehitteillä esimerkiksi EPUB-tiedostomuodon pitkäaikaissäilytykseen optimoitu versio, EPUB/A.

Vain kolme prosenttia kaikista SFS:n julkaisemista standardeista on kansallisia. Vaikka standardisointi on yleensä kansainvälistä, joskus myös kansallinen standardi on tarpeen. Esimerkki tästä on lokakuussa 2022 uudistettuna painoksena ilmestynyt standardi [SFS 4600:2022](#), Aakkostus ja siihen liittyvä ryhmittely.

Kansallisen standardin statuksen

saavat myös ISO-standardit, joiden suomennokseen tehdään merkittäviä sisältöön vaikuttavia muutoksia. Esimerkiksi teksti- ja lähdeviitteiden standardi [SFS 5989](#) perustuu ISO 690:2010-standardiin, mutta siihen lisättiin runsaasti e-aineistoihin viittaamiseen liittyvää ohjeistusta. Siksi sitä ei voitu julkaista standardina SFS-ISO 690.

Kun ISO/TC 46:sta tulee ehdotus esimerkiksi uuden tunnistestandardin laatimiseksi, Tietohuolto-standardisointiryhmä ottaa kantaa esitykseen.

Jos se puoltaa ehdotusta, on myös päätettävä, nimeääkö Suomi jäsenen standardia laativaan työryhmään. Jos päätämme osallistua,

voimme myös ehdottaa ryhmään puheenjohtajaa. Jäsenmaiden aktiivisuus on tärkeää, koska työryhmiin pitää saada jäseniä ainakin viidestä maasta.

Jos standardiehdotusta vastustetaan, kielteinen kanta pitää perustella. Abstain-vaihtoehtoon päädytään, jos standardiluonnoksen alaa koskevaa asiantuntemusta ei ole käytettävissä tai jos esimerkiksi standardiluonnoksessa on ongelmia, mutta sen julkaisemista ei haluta estää.

SFS:n standardisointiprosessi

SFS:n standardisointiprosessi on ISO:on verrattuna yksinkertainen. Kun standardisointiryhmän nimeämä työryhmä saa kansallisen standardin tai ISO-stan-

**Vain kolme prosenttia
kaikista SFS:n julkaisemista standardeista on
kansallisia.**

dardin suomennoksen valmiiksi, SFS lähettää tekstin lausuntokierrokselle. Palautteen saatuaan työryhmä tekee tarpeelliseksi katsomansa muutokset, ja standardi lähetetään SFS:n julkaisu-toimelle viimeisteltäväksi. Julkaiseminen voidaan kuitenkin perua, jos yksi tai useampi lausunnonantaja sitä perustellusti esittää.

Vahvuuksia ja haasteita

ISO-standardien tapaan SFS-standardit ovat maksullisia. ISO-standardien myynnissä ISO-määrää hinnan, ja tulot menevät ISO:n kassaan. Kansallisten standardien hinnan ja jakelutavat SFS päättää kuitenkin itse silloinkin, kun ne ovat käännettyjä ISO-standardeja.

ISO:n tapaan SFS on suuri organisaatio, joka pystyy tukemaan standardien julkaisuprosessia eri tavoin. Kokonsa vuoksi se pystyy kattamaan kulunsa vain osittain standardisointiryhmiltä ja toimialayhteisöiltä kerättävin jäsenmaksuin. Standardien myynti on SFS:lle merkittävä tulolähde, joten standardien maksuttomuus vaatisi toteutuakseen merkittävää lisärahoitusta valtion kassasta.

Kaikilla standardisointijärjestöillä on intressi tarjota osa standardeista käyttöön konelukuisina. Esimerkiksi sanastojen ja koodistojen jakaminen painettuna tai PDF-muodossa ei ole enää tätä päivää. Tätä kirjoitettaessa Kansalliskirjasto ja SFS ovat aloittamassa neuvotteluja sanastostandardi ISO 5127:n suomennoksen tarjoamisesta käyttöön Finto-palvelun

kautta kansallisen lisenssin nojalla.

SFS on delegoinut merkittävän osan standardisointityöstä eri toimialoja edustaville toimialayhteisöille. Esimerkiksi Kemianteollisuus ry:n, Metsäteollisuus ry:n ja Väriteollisuusyhdistys ry:n vuonna 2013 perustama yhteinen standardisointiorganisaatio [Kemesta](#) ry vastaa kahdestakymmenestä ISO:n teknisestä komiteasta. Vastuu tuo mukanaan myös paljon valtaa: mikään muu taho ei voi Suomessa ottaa ilman Kemestan lupaa näiden komiteoiden standardeja hoitaakseen.

Jokaisen standardisointiryhmän mandaatti kattaa vain sen vastuulla olevat ISO:n tekniset komiteat. Tietohuolto-standardisointiryhmä tarvitsi PAS-toiminnan kannalta keskeisen Pitkäaikaissäilytyksen viitemallin suomentamiseen Metalliteollisuuden Standardisointiyhdistyksen eli [METSTA](#):n valtuutuksen, koska se vastaa Suomessa ISO/TC 20:n standardeista. Koska METSTA:lla ei ollut intressiä kyseisen standardin suomentamiseen, lupa sen kääntämiseen myönnettiin. Samalla myös vastuu ISO 14721 -standardista siirtyi Tietohuolto-standardisointiryhmälle. ISO/TC 20:n muut pitkäaikaissäilytykseen liittyvät standardit ovat kuitenkin edelleen METSTA:n vastuulla, koska niiden kääntämistä ei ole nähty Tietohuolto-standardisointiryhmässä tarpeelliseksi ainakaan vielä.

SFS:n standardisointiryhmät voivat ottaa käännöstyön pohjaksi myös muita kuin ISO:n laatimia standardeja, kunhan tekijänoikeuskysymykset

eivät ole ongelma. Tietohuolto-standardisointiryhmä käynnisti aikanaan RFC 2141:n eli URN-standardin ensimmäisen painoksen suomennoshankkeen. Hanke epäonnistui, koska RFC 2141 oli ennättänyt vanhentua: se ei ollut yhteensopiva 2005 julkaistun RFC 3986:n eli URI-standardin kanssa. Uudistettua URN-standardia (RFC 8141) ei näillä näkymin käännetä, mutta periaatteellinen mahdollisuus julkaista IETF:n standardeja SFS-standardeina on URN-käännösprosessin yhteydessä varmistettu.

Standardien suomentaminen on vaikeaa, koska käännöksen on oltava tarkka. SFS:llä on omia kääntäjiä, mutta erikoisalojen terminologia voi olla niin erikoistunutta, että usein vain asiantuntijat pystyvät laatimaan virheettö-

män suomennoksen. Haasteellisimpia ovat pitkäaikaissäilytyksen viitemallin ja ISO 5127 -tietopalvelusanaston kaltaiset standardit, jotka edellyttävät täysin uuden suomenkielisen terminologian luontia.

Suomennospäätökset tehdään standardisointiryhmissä ja toimialayhteisöissä, mutta viimeisen sanan sanoo SFS. Esimerkiksi ISO 690 -viittausstandardin vuonna 2021 ilmestynyt perin pohjin modernisoitu uusi painos olisi haluttu suomentaa, mutta SFS arvioi standardin edellisen painoksen käännöksen vähäisen kysynnän perusteella, ettei uudelle käännökselle ole tarvetta. Jos siis haluamme alamme keskeisistä standardeista jatkossakin suomenkieliset versiot, kirjastojen pitäisi hankkia näitä julkaisuja kokoelmiinsa. ♦

Lähteet

Deliverables. [Geneve]: ISO, [s. a]. Elektroninen julkaisu, haettavissa: <https://www.iso.org/deliverables-all.html> [katsottu 8. 5. 2023].

Directives and policies. [Geneve]: ISO, [s. a]. Elektroninen julkaisu, haettavissa: <https://www.iso.org/directives-and-policies.html> [katsottu 8. 5. 2023].

SFS. [Geneve]: ISO, [s. a]. Elektroninen julkaisu, haettavissa: <https://www.iso.org/member/1734.html> [katsottu 4. 5. 2023].

Stages and resources for standards development. [Geneve]: ISO, [s. a]. Elektroninen julkaisu, haettavissa: <https://www.iso.org/stages-and-resources-for-standards-development.html> [katsottu 4. 5. 2023].

Technical committees. [Geneve]: ISO, [s. a]. Elektroninen julkaisu, haettavissa: <https://www.iso.org/technical-committees.html> [katsottu 4. 5. 2023].

ÅBERG, V. & COMMENT, A. (2014). Standardisoiminen on nykyajan tunnussana: Suomen Standardisoimisliitto 1924–2014. [Helsinki]: Suomen standardisoimisliitto, 2014.

Kirjoittaja

JUHA HAKALA
Kansalliskirjasto
juha.hakala@helsinki.fi